

Igitabo cya Yoweli n'Itorero ry'Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi ry'i Lawodikiya - Nimeru Cumi na Gatatu

Jeff Pippenger
2025-12-18

Umubare Cumi na Gatatu

Ubu turi gusuzuma ikimenyetso cy'ubuhanuzi cyo mu 1863. Twibanze ku Kadeshi yo muri Bibiliya nk'ikimenyetso cy'ubwigomeke bwa Isirayeli ya kera bwo kurwanya “ikiruhuko” cyabazaniye urupfu mu gihe cyaje gusozwa i Kadeshi, bityo kikerekana ukwanga “inzira za kera” za Yeremiya mu 1863 igihe “ibihe birindwi” byo mu Balewi makumyabiri na gatandatu byangwaga.

Mu gukurikira umucyo ufitanye isano na Kadeshi na 1863, twagiye tumenya ibigeragezo icumi byageze i Kadeshi. Tumenye ko ibigeragezo bitatu bya mbere ari ikigeragezo cy'imana. Izo ntambwe eshatu zishobora kugaragazwa nk'ibitangaza cyangwa nk'ibigeragezo, kandi ikiruhuko cy'Isabato, kuba ari cyo kigeragezo cya mbere muri ibyo icumi, gihura n'ikigeragezo cya cumi, Pawulo agaragaza mu buryo busobanutse cyane mu Abaheburayo nk'“ikiruhuko.” Ibyo bigeragezo icumi bifite ikiruhuko cya alufa n'ikiruhuko cya omega.

Nta cyo bitwaye uko umunyeshuri w'ubuhanuzi yifuza gusobanura “ikiruhuko” Abaheburayo banze i Kadeshi—kuko mu buryo bw'ubuhanuzi buri “kiruhuko” cyose, (umurongo ku wundi murongo), cyerekeza ku “ikiruhuko n'ugutunganwa” ari yo mvura y'itumba ya nyuma. Kadeshi ni ikimenyetso gikomeye cy'ukwanga ubutumwa bw'imvura y'itumba ya nyuma kandi n'ubunararibonye bw'imvura y'itumba ya nyuma, kuko gushyirwaho ikimenyetso bikorwa ku bihumbi ijana na mirongo ine na bine i Kadeshi ari ugushingwa ukuri mo imizi byombi “mu bwenge no mu mwuka.”

“Ubwo abantu b'Imana bazaba bamaze gushyirwaho ikimenyetso ku gahanga kwabo—ntabwo ari ikimenyetso cyangwa ikirango icyo ari cyo cyose gishobora kugaragara, ahubwo ni ugushinga imizi mu kuri, haba mu bwenge no mu mwuka, ku buryo badashobora kunyeganyezwa—ubwo abantu b'Imana bazaba bashyirwaho ikimenyetso kandi bateguriwe guhungabanywa, icyo gihe bizaza. Mu by'ukuri, byaratangiye already; imanza z'Imana ubu ziri ku gihugu, kugira ngo ziduhane umuburo, kugira ngo tumenye ibigiye kuza.” The Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 4, 1161.

Gushinga imizi “mu kuri” “mu bwenge” bishushanya kwemera uburyo bwo gusobanura “umurongo ku wundi murongo” nk'inzira imwe rukumbi yejeje yo kwiga Ijambo ry'Imana. Ubu buryo bugufi bwemejwe ko ari bwo buryo bukwiriye muri Kanama 1840, igihe “imbaga nyinshi zemezwa ukuri kw'amahame yo gusobanura ubuhanuzi yakoreshejwe na Miller na bagenzi be, maze umutima udasanze uhabwa umurimo w'ukuza.” Uwo “mutima udasanze” ushushanya kugaragara kw'imbaraga z'Umwuka Wera zohereje ubutumwa bw'umumarayika wa mbere ku isi

hose mu 1840.

Abagize uruhare mu murimo washushanyaga “imbaraga zitangaje” bahawe ubushobozi bwo gukora uwo murimo nyir’izina n’imbaraga za Mwuka Wera. Mwuka Wera yagaragaje imbaraga ze gusa hagati y’abari baremeye uburyo bwera bw’imikorere. Mwuka Wera yagaragaje imbaraga ze gusa mu bari baremeye uburyo bwera bw’imikorere.

Gushinga imizi mu kuri mu bwenge ni ukwemera uburyo bw’“umurongo ku wundi murongo,” kandi uko “kwemera” ubwo buryo bw’“umurongo ku wundi murongo” kugaragarizwa Umulawodikiya nk’ugukingurira urugi rw’umutima kugira ngo Intumwa yo kuri Lawodikiya yinjire, ihagaze mu Mwuka Wera. Ukwemera ubwo buryo bwera buzana imbaraga z’Umwuka Wera mu bwenge bw’abageze mu kuri mu bwenge. Ukwemera ubwo buryo kubyara ubuzima bw’umwuka bugaragazwa nk’uguhuzwa kw’Ubumana n’ubumuntu. Gukoresha uburyo bwa Bibiliya bw’“umurongo ku wundi murongo,” iyo buvanze no kwizera, bigaragazwa nk’ugushinga imizi mu kuri mu bwenge, kandi ukuri (ubutumwa) bukomoka kuri ubwo buryo ntibushobora gutandukanywa na Yesu, ari we Jambo. Kwemera ubutumwa bw’Ijambo rye ni ukwemera Umwuka Wera mu bwenge bwawe. Bityo, gushinga imizi mu kuri mu bwenge kubyara ubunararibonye bw’umwuka bwakira ikimenyetso cy’ukwemerwa n’Imana.

Kadeshi yari ikigeragezo cya nyuma cy’Abisirayeli ba kera. Ibyiciro bibiri by’abanywi ba vino bivugwa mu gitabo cya Yoweli bitandukanijwe kandi bikagaragazwa ko bidasa hashingiwe ku kwanga cyangwa kwemera ubutumwa bw’imvura y’itumba ya nyuma, ubwo Yoweli yita “vino nshya,” mu kubutandukanya na vino isembuye yari irimo kunyobwa n’ikindi cyiciro. “Vino nshya” ya Yoweli ni yo “kuruhuka” kwa Pawulo kuvugwa mu Baheburayo gatatu n’iya kane. Kandi ni na byo “abasindi ba Efurayimu” ba Yesaya banga “kumva”—abo yabwiye ati: “Uku ni ko kuruhuka mushobora kuruhukisha urushye; kandi uku ni ko kuramirwa”: nyamara ntibashatse kumva. Ariko ijambo ry’Uwiteka ryababereye itegeko ku itegeko, itegeko ku itegeko; umurongo ku murongo, umurongo ku murongo; hatoya, hatoya; kugira ngo bagende, bagwe basubira inyuma, bamenagurwe, bagwe mu mutego, bafatwe.”

Twabonye ko kwigomeka kwa Aroni gukora inyana y’izahabu kugereranya ibigeragezo “bibiri” muri cya cumi birangirira i Kadeshi. Kugabanya icyo kigeragezo mo ibigeragezo bibiri bihuje n’igihe cy’igeragezwa cy’imvura y’itumba, kigereranywa n’“ikigeragezo cy’ishusho y’inyamaswa,” ari cyo kigeragezo kigena iherezo ry’ubwoko bw’Imana. Iyahishuwe igice cya cumi na gatatu byerekana “kwigomeka,” kuko umubare “cumi na gatatu” ugereranya kwigomeka.

Iki gice gitangira kivuga inyamaswa yo mu nyanja ya gipapa, ikimenyetso nyamukuru cy’ubugome bwo kwigomeka buri ku isi, nk’uko Daniyeli iyigaragaza nk’ububasha buvuga amagambo akomeye burwanya Isumbabyose. Uko kwigomeka gukurikirwa no kwigomeka kw’inyamaswa yo ku isi, ari yo Leta Zunze Ubumwe za Amerika, hanyuma igahatira isi yose gukurikiza urugero rwazo rwo kwigomeka. Uburyo bw’ukwigomeka kwa gatatu buri muri iki gice buboneka mu kwa mbere muri uko kwigomeka uko ari gutatu, kugereranywa n’inyamaswa yo mu nyanja, ikimenyetso cya Vatikani. Mu murongo wa cumi n’umwe Leta Zunze Ubumwe za Amerika zivuga nk’ikiyoka, bityo zigakora ishusho y’inyamaswa—isusho ya Vatikani. Guhera ku murongo wa

cumi n'ibiri, Leta Zunze Ubumwe za Amerika zihatira isi gukora uko ni ko. Ukwigomeka kwa Aroni ni ukwigomeka kugizwe n'ibice bibiri, kugereranya ukw'Amerika, hanyuma no kwigomeka kw'isi yose igihe ishusho ya Vatikani y'isi yose ishyizweho ku gahato.

Ubugome bwa Aroni bugaragaza ibihe byombi, bigereranywa no gusenga ibigirwamana igihe Mose atari ahari, hanyuma hagakurikiraho gusenga ibigirwamana igihe Mose yari ahari. Mose yari yarimo yakira Amategeko, bityo akaba ahagarariye Amategeko y'Imana nk'ingingo itandukanya muri ubwo bugome. Ikigeragezo kigereranywa n'ishusho ya zahabu ya Aroni y'inyana-nyamaswa ni ikigeragezo cyo mu 1863.

Ni ikigeragezo cy'itegeko ryo ku Cyumweru, kigereranya umurongo ugabanya hagati y'ubugingo n'urupfu. Ni umurongo ugabanya hagati y'Igihugu cy'Isezzerano cyangwa gupfira mu butayu, umurongo ugabanya hagati y'ikimenyetso cy'inyamaswa cyangwa ikimenyetso cya kashe y'Imana, umurongo ugabanya hagati y'iherezo rya Shebna w'Uwilaodikiya cyangwa Eliyakimu w'Uwifiladelifiya. Ibigeragezo bitatu bya mbere, bigereranywa na manu, bishushanya impaka z'Isabato cyangwa ku Cyumweru, kandi ni ko n'ikigeragezo cya cumi kibigenza. Umurongo ugabanya mu bugome bwo kwigomeka kwa Aroni ku kibumbano cy'inyana ya zahabu, bugereranya ikigeragezo cya gatanu n'icya gatandatu byombi—kandi ni itegeko ryo ku Cyumweru.

Ikigeragezo cya kane ni amazi yo i Masa, bisobanurwa ngo “ikigeragezo”, n'i Meriba, bisobanurwa ngo “ibendera rya Yehova”, kandi kiboneka mu Kuva 17:1–7, aho cyerekanwa mu buryo butaziguye ko ari “kugerageza Uwiteka”.

Maze iteraniro ryose ry'abana ba Isirayeli riva mu butayu bwa Sini, bakomeza ingendo zabo nk'uko Uhoraho yari yabategetse, maze babamba amahema i Refidimu; ariko aho nta mazi yari ahari ngo abantu bayanywe. Nuko abantu batongana na Mose, baravuga bati: Duhe amazi tunywe. Mose arababwira ati: Ni iki kibatera kuntonganya? Ni iki kibatera kugerageza Uhoraho? Abantu baho basanzwe n'inyota y'amazi; maze abantu bitotombera Mose, bavuga bati: Ni iki cyatumye utuzamura mu Egipta, kugira ngo utwicishe inyota twe n'abana bacu n'amatungo yacu?

Maze Mose atakira Uwiteka ati: “Nzakorera iki ubu bwoko? Hasigaye hatu bakantera amabuye.”

Uwiteka abwira Mose ati: Genda ujye imbere y'ubwoko, kandi ujyanane bamwe mu bakuru ba Isirayeli; n'inkoni yawe wakubise uruzi uyifate mu kuboko kwawe, ugende. Dore nzahagarara imbere yawe aho ku rutare i Horebu; nawe uzakubite urwo rutare, maze amazi aruvemo, kugira ngo ubwoko bunywe. Mose abigenza atyo imbere y'abakuru ba Isirayeli.

Yita iryo hantu Masaha na Meriba, bitewe n'uko Abisirayeli bahatonganiraga, kandi bitewe n'uko bageragezaga Uwiteka, bavuga bati: “Mbese Uwiteka ari muri twe, cyangwa si ko biri?” Kuva 17:1–7.

Ikigeragezo kigereranywa na “Massah,” n'ikirango giserukirwa na “Meribah” ni alufa y'ubuhanuzi ihura na omega yayo y'ubuhanuzi ubwo Mose akubita cya Gitare kimwe ubwa kabiri. Ibi

bisobanura ko icya kane mu bishotora cumi giserukirwa i Kadeshi, kuko Kadeshi ya kabiri ari ho Mose akubita Igitare mu bugome bwo kwigomeka. Ibi bigaragaza ko Kadeshi, nk'ikimenyetso, ikubiyemo ikigeragezo cy'amazi gitanga ikirango.

Ikigeragezo cy'amazi gitanga ibendera ni ikigeragezo cy'ubutumwa bw'imvura y'itumba. Mu wa 1863 ni ho ibendera ryagombaga kuba ryarazamuwe, ariko nyamara; 1863 yari Kadeshi ya mbere gusa, kandi Kadeshi ya kabiri ni ku itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba. Masaha na Meriba bigereranya ikigeragezo cya nyuma ku bihumbi ijana na mirongo ine na bine, mbere gato y'uko bazamurwa nk'ibendera ku itegeko ryo ku Cyumweru. Si ubutware bw'i Roma, cyangwa ubutware bw'Abayahudi bwateguye urupfu rwa Kristo. Uwo mutware wari waratangiwe uburenganzira mu nama y'Ijuru ibihe byinshi mbere y'umusaraba. Mose yakoresheje inkoni ye, inkoni yasizweho amavuta n'Imana Ubwayo, kugira ngo akubite Igitare— ariko rimwe gusa. Icyo Gitare, nk'uko guhumekerwa kutubwira, kigereranywa n'ubutumwa bwo kuva mu wa 1840 kugeza mu wa 1844, ari bwo kuri shingiro bwa kera bugereranya inzira y'abakiranutsi. Mu igeragezwa rigereranywa na Masaha, amazi akiza ni amazi ava mu Gitare cy'inzira za kera. Ayo mazi agerageza kandi akarekura amatsinda abiri; rimwe rigenewe ikimenyetso cy'inyamaswa, irindi rigenewe ikimenyetso cy'Imana, nk'uko bigereranywa n'ikimenyetso cy'Imana ku bazamuwe nk'ibendera, nk'uko bigereranywa na Meriba.

Urusengero rwari rwarangiye mbere y'itegeko rya gatatu rya Artaxerxes, bityo bigashyiraho ko urusengero rw'Abamillerite Kristo yubatswe mu myaka 46 uherye mu 1798 kugeza mu 1844, rwarangiye mbere ya marayika wa gatatu, ugereranywa no kuza kw'itegeko rya gatatu. Abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine barashyirwaho ikimenyetso mbere gato y'itegeko ryo ku Cyumweru, aho nyuma bazamurirwa hejuru nk'igitambo-cy'ikimenyetso cy'umuganura wa mbere wa Pentekote, nk'uko byari bimeze mu minsi ya kera. Massa na Meriba biranga ikigeragezo cy'amazi gishushanywa n'ubutumwa bw'Induru yo mu Gicuku mu mateka ya marayika wa mbere n'uwa gatatu.

Umurimo wo guhuza Ubumana n'ubumuntu na wo ugaragazwa nk'uguhuza insengero ebyiri. Nanone ugaragazwa nk'ishyingiranwa, aho umugabo n'umugore, cyangwa urusengero rw'umugore n'urusengero rw'umugabo, bahuzwa maze bakaba umubiri umwe. Kristo yubatswe urusengero rw'Abamillerite agamije kubayobora ngo binjire mu rusengero rwe rwo mu Ijuru, aho bari kubona “ikiruhuko,” cyagereranyijwe mu mateka yo mu wa 1844 n'Isabato y'umunsi wa karindwi.

Iyo myumvire ya Massa na Meriba, nk'ikigeragezo cya kane, iyo ishyizwe hagati y'ikigeragezo gitangira na cyo gihagarariye n'ibigeragezo bitatu, hanyuma igakurikirwa n'itegeko ryo ku cyumweru ry'ibigeragezo bya gatanu n'ibya gatandatu—ushobora noneho kubona, ariko gusa niba wemera kubona, ko ikigeragezo cya mana gifite imiterere y'inshuro eshatu ari cyo kigeragezo cya mbere, kigakurikirwa n'ikigeragezo kibanziriza ikigeragezo cya gatatu gifite imiterere y'inshuro ebyiri cy'inyana ya zahabu ya Aroni. Massa na Meriba bigaragazwa hamwe, kuko ari mu butumwa bw'umumarayika wa kabiri honyine ahaboneka “gukubwa kabiri” kwa gihanuzi. Ibigeragezo bitatu bya mbere bya mana ni bwo butumwa bw'umumarayika wa mbere. Ikigeragezo cya Massa na Meriba ni bwo butumwa bw'umumarayika wa kabiri, kandi kwigomeka kwa Aroni ni bwo

butumwa bw'umumarayika wa gatatu.

Ikigeragezo cya gatanu ni ikigeragezo cy'inyana ya zahabu ya Aroni, gitangirana no kwigaragaza kw'ibigirwamana igihe abagandukiye Imana batekerezeza ko ubugome bwabo bwambaye ubusa bwari bwihishwe Imana.

Nuko abantu babonye ko Mose atinze kumanuka ava ku musozi, abantu bateranira kuri Aroni, baramubwira bati: Haguruka, utubumbire imana zizajya zituyobora; kuko uyu Mose, wa muntu watuzamuye adukura mu gihugu cya Egiputa, tutazi icyamubayeho. Aroni arababwira ati: Mwambure amaherena ya zahabu ari mu matwi y'abagore banyu, n'ay'abahungu banyu, n'ay'abakobwa banyu, muyanzanire. Nuko abantu bose bambura amaherena ya zahabu yari mu matwi yabo, bayazanira Aroni. Ayakira mu maboko yabo, ayabumbisha igikoresho cyo kubāzahō, amaze gukora ikimasa cy'inyana kiyagijwe; maze baravuga bati: Ngiyi imana yawe, wa Isirayeli we, yagukuye mu gihugu cya Egiputa. Aroni abibonye, yubaka igicaniro imbere yayo; Aroni aratangaza ati: Ejo hazaba umunsi mukuru w'Uwiteka.

Bukeye kare, bazindukira kare mu gitondo, batamba ibitambo byoswa rwose, bazana n'ibitambo by'amahoro; abantu bicara hasi kurya no kunywa, hanyuma bahaguruka kwidagadura. Kuva 32:1–6.

Ikigeragezo cya gatandatu ni igice cya kabiri cy'ubwigomeke bw'inyana ya zahabu, igihe Mose agarutse avuye kwakira Amategeko Cumi. Mose arabaza ati: “Ni nde uri ku ruhande rw'Uwiteka?” benshi bagumye nta cyo bakora cyangwa bifatanyaga n'abasenga ibigirwamana, bagaragaza ku mugaragaro ubwo bugome bumwe mu maso y'umuhuza.

Ikigeragezo cya gatanu n'icya gatandatu bigereranya mu buryo bugaragara kandi bihura n'itegeko ryo ku Cyumweru. Eliya ari ku Musozi wa Karumeli abaza ikibazo gisa n'icyo Mose yabajije. “Uyu munsi muhitemo uwo muzakorera,” byerekana ikigeragezo cy'itegeko ryo ku Cyumweru. Ikimenyetso cy'ishusho y'inyamaswa cyerekana ku itegeko ryo ku Cyumweru. Kugabanywa kw'Abalewi mu nkuru ya Aroni no kugabanywa kw'imiryango cumi n'ibiri mu nkuru y'inyana ebyiri z'izahabu za Yerobowamu, bigaragaza itandukanywa ry'abanyabwenge n'abapfapfa ku itegeko ryo ku Cyumweru. Ab'i Lawodikiya ni bo bakobwa b'abapfapfa, nk'uko Mushiki wa White yabihamije, bityo rero gutandukanywa kw'abakobwa b'isugi ku itegeko ryo ku Cyumweru ni ugutandukanywa kw'Ab'i Lawodikiya n'Ab'i Filadelufiya. Ikigeragezo cya gatanu n'icya gatandatu, ari byo bigize ikigeragezo kimwe gifite impande ebyiri, bihura n'itegeko ryo ku Cyumweru, bisobanura ko bihura na 1863, na Kadeshi.

Igice cya mirongo itatu na kabiri n'icya mirongo itatu na gatatu byo mu Kuva byasohoye kuri uwo munsi umwe rwose, bitandukanyijwe gusa n'amasaha make, kandi uwo munsi ushushanyaga 1863 na Kadeshi. Mu gice cya mirongo itatu na gatatu, Mose asaba kureba ubwiza bw'Imana. Ni cyo gituma tubona Mose, mu bigeragezo bya gatanu n'ibya gatandatu, ahindurwa akajyanwa mu bantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine. Uwo Mose nyine ni na we uri i Kadeshi akubita Urutare ubwa kabiri, bityo agashushanya itsinda rijanjagurwa n'Urutare banze kugwaho. Urwo Rutare ni ubutumwa, bityo rero i Kadeshi haboneka ibimenyetso bibiri bya Mose: kimwe kigaragaza ubwiza bw'Imana, ikindi kikanga Urutare.

Abahagaze nk'abarinzi b'Imana ku nkike za Siyoni babe abantu bashobora kubona akaga mbere y'uko kagera ku bantu,—abantu bashobora gutandukanya ukuri n'ikinyoma, gukiranuka no gukiranirwa.

“Umuburo waratanzwe: Nta kintu na kimwe kigomba kwemererwa kwinjira ngo gihungabanye urufatiro rw'ukwizera twagiye twubakiraho kuva ubwo ubutumwa bwazanwaga mu 1842, 1843, no mu 1844. Nari muri ubu butumwa, kandi uhereye icyo gihe nahagaze imbere y'isi, nkomeza kuba indahemuka ku mucyo Imana yaduhaye. Ntidushaka gukura ibirenge byacu ku rufatiro twashyizweho, ubwo umunsi ku wundi twashakaga Uwitaka mu masengesho avuye ku mutima, dushaka umucyo. Mbese mutekereza ko nakwihakana umucyo Imana yampaye? Uwo mucyo ugomba kuba nk'Igitare cy'Ibihe. Wakomeje kunyobora kuva igihe nawuhereye.”
Review and Herald, 14 Mata 1903.

Kimwe mu bimenyetso bya “Mose i Kadeshi” ni ugukubita Igitare inkoni, ikaba ikimenyetso cy'ubutware. Ubwa mbere bwari ubutware bw'Imana, naho ubwa kabiri bwari ubutware bw'umuntu. icyiciro giserukirwa na Mose kuri Kadeshi ya kabiri kigereranywa nk'abasinzi ba Efurayimu, bakoresha ubutware bwabo bwa teyolojiya (inkoni) kugira ngo bagabe igitero ku butumwa bw'imvura y'itumba, ari bwo butumwa bw'inzira za kera bwo mu 1840 kugeza mu 1844.

“Ubutumwa bwose bwatanzwe kuva mu 1840–1844 bugomba kongera gutangazwa ubu mu mbaraga, kuko hari abantu benshi bayobye. Ubutumwa bugomba kugera mu matorero yose.

“Kristo yaravuze ati: ‘Hahirwa amaso yanyu, kuko areba; n'amatwi yanyu, kuko yumva. Kuko ni ukuri ndababwira yuko abahanuzi benshi n'abakiranutsiifuje kubona ibyo mwebwe mureba, ariko ntibabibona; no kumva ibyo mwebwe mwumva, ariko ntibabyumva’ [Matayo 13:16, 17]. Hahirwa amaso yabonye ibintu byabonywe mu 1843 no mu 1844.”

“Ubutumwa bwatanzwe. Kandi ntihakagombye kubaho gutinda mu kubusubiramo, kuko ibimenyetso by'ibihe biri gusohozwa; umurimo wo kurangiza ugomba gukorwa. Umurimo ukomeye uzakorwa mu gihe gito. Vuba hazatangwa ubutumwa, nk'uko Imana yabugeneye, buzazamuka bube impuruza ikomeye. Maze Daniyeli azahagarara mu mugabane we, atange ubuhamya bwe.” Manuscript Releases, volume 21, 437.

Ikigeragezo cya mbere cy'imanā ni ibigeragezo bitatu. icya nyuma mu bigeragezo icumi ni ikigeragezo cya marayika wa gatatu. icya mbere n'icya nyuma byombi bihagararira “ikiruhuko” nk'ikimenyetso cy'ikigeragezo. Ikigeragezo cya mbere ni ibigeragezo bitatu, bihagarariye marayika wa mbere ukurikirwa na marayika wa kabiri, ariko ikigeragezo cya kane, aho gushyirwaho ikimenyetso no kuzamurwa nk'ibendera, gihagarariwe na Massa na Meriba. Marayika wa gatatu, uhagarariwe n'ibigeragezo bya gatanu n'icya gatandatu, ni ikigeragezo cya gatatu, cyakurikiye ikigeragezo cya kabiri cya Massa na Meriba, n'ikigeragezo cya mbere cy'imanā.

Igihangange cyabereye i Tabera kivugwa mu Kubara 11:1–3 ni ikigeragezo cya karindwi. Imirongo itangiza ikigeragezo cy'umuriro cyo kwizera gishushanywa na “Tabera,” risobanurwa ngo ‘ahantu ho gutwika,’ ibanzirizwa n'imirongo igaragaza urugendo rw'ubwoko bw'Imana banyura mu butayu. Ukutihangana kwagaragajwe mu gice cya cumi kugereranywa n'abihumbi

ijana na mirongo ine na bane bakurikira Umwana w'Intama aho ajya hose. Abo ni bo bafite ukwihangana kw'abera, ariko Isirayeli ya kera yagaragazaga ukutihangana mu gice cya cumi, kukaba ari ko kubagejeje mu mubabaro wabo w'umuriro mu gice cya cumi na kimwe.

Nuko barava ku musozi w'Uwiteka, bakoze urugendo rw'iminsi itatu; kandi isanduku y'isezerano ry'Uwiteka yabagendaga imbere muri urwo rugendo rw'iminsi itatu, ibashakira aho baruhukira. Kandi igicu cy'Uwiteka cyari kuri bo ku manywa, ubwo bavaga mu rugo rw'amahema. Maze igihe isanduku yahagurukaga, Mose akavuga ati: Haguruka, Uwiteka, abanzi bawe batatane; kandi abakwanga baguhunge imbere. Nuko iyo yaruhukaga, akavuga ati: Garuka, Uwiteka, usange ibihumbi byinshi by'Abisirayeli. Kubara 10:33–36.

Umurongo ukurikira utangiza ubwigomeke bwa Taberah.

Nuko abantu bamaze kwitotomba, ibyo ntibyashimisha Uwiteka; Uwiteka arabyumva, uburakari bwe buragurumana; umuriro w'Uwiteka waka muri bo, urabatwika, urarimbura abari ku mpera z'ingando. Maze abantu batakira Mose; Mose asenga Uwiteka, umuriro urazima. Ahita yita aho hantu Tabera, kuko umuriro w'Uwiteka wari wahakiriye muri bo. Kubara 11:1–3.

Ukuburakazwa kwakurikiye igaragazwa ry'umuriro, kwari ukwifuza kurya inyama, kandi uku ni ko kugeragezwa kwa munani. Ibi biboneka mu Kubara 11:4–34. Kwitotomba kwabereye i Tabera gushushanya kamere yo hejuru yononekaye, kubura kwihangana, kandi kwigomeka kw'irari ryo kwifuza inkono z'inyama zo muri Egiptu gushushanya kamere yo hasi. Umuriro ushushanya kwezwa n'umuriro kw'Intumwa y'Isezerano kuvugwa muri Malaki igice cya gatatu, kuko mu buryo bw'ubuhanuzi Tabera bisobanura ahantu ho gutwikirwa, kandi aho hantu ho gutwikirwa mu Ijambo ry'ubuhanuzi ry'Imana haboneka muri Malaki 3, aho umuriro uvamo itsinda ritihangana rigenewe guhanagurwa n'irindi tsinda ryihangana, ryezwa nk'ituro rizamurwa.

Abagereranyijwe na Mose mu kigeragezo cy'impande ebyiri cy'imimerere yo hejuru n'iyu hasi ya Tabera ni ba bantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine bashinze imizi mu kuri haba mu bwenge no mu buryo bw'umwuka. Ubwenge bumena imimerere yo hejuru, kandi mu buryo bw'umwuka bugereranya ihuriro ry'Ubumana n'ubumuntu. Ubumana bushobora guhuzwa n'ubumuntu gusa igihe imimerere yo hasi yabambwe kandi yapfuye. Gushinga imizi mu kuri mu bwenge no mu buryo bw'umwuka bigereranya ubunararibonye bwo gushyirwaho ikimenyetso. Imiriro ya Tabera igereranya itandukanywa rya nyuma ry'ingano n'urumamfu mu murimo wa Kristo wo kuzamura urusengero rw'abihumbi ijana na mirongo ine na bine.

Ikigeragezo cya cyenda ni ubugome bwo kwigomeka bwa Miriyamu na Aroni buboneka mu Kubara 12. icyabibateye nticari gitandukanye cyane n'icyateye Kora, Datani na Abiramu, cyangwa icya Minneapolis, mu 1888. Ikibazo nticari ukwangira ubutumwa bw'Imana gusa, ahubwo cyari no kwanga amahitamo y'Imana ku buyobozi.

Guciraho kw'abayobozi batanga urubanza rwo kwamagana ubutumwa gusa, ahubwo n'intumwa yabwo, kubanza ikigeragezo cya cumi. Ubuyobozi bwigaragaza nk'abahakanyi mbere gato y'itegeko ryo ku Cyumweru, ari na ryo kigeragezo cya cumi. Itegeko ryo ku Cyumweru rihura n'umusaraba, kandi mu nzira igana ku musaraba, ari wo tegeko ryo ku Cyumweru, ubuyobozi

bwahisemo Baraba, Kristo w'ibinyoma, kuko "bar" bisobanura 'mwene' naho "abba" bikavuga 'se.' Mu kwegera umusaraba (itegeko ryo ku Cyumweru) cyangwa Kadeshi, ubuyobozi bugaragaza ubuhakanyi busesuye, buhitamo Kristo w'impimbano kandi bunabwira byeruye abatware ba leta ko nta mwami bafite, uretse Kayisari.

Ikigeragezo cya karindwi, icya munani n'icya cyenda biranga igikorwa cyo gushyirwaho ikimenyetso, ariko ishusho yatanzwe ni iy'abakobwa b'abapfapfa. Ikigeragezo cya cumi muri ibyo byigeragezo cyari ubugome bwa mbere bw'i Kadeshi, bushushanya umwaka wa 1863. Uhereye mu 1846 Abaheburayo bazanywe kuri Sinayi kugira ngo bahabwe Amategeko. Iyapa bibiri by'Amategeko Cumi ni ikimenyetso cy'isano y'isezerano ry'Imana na Isirayeli ya kera y'ukuri, kandi ibyapa bibiri bya Habakuki ni ikimenyetso cy'isano y'isezerano rya Isirayeli ya none yo mu buryo bw'umwuka. Icyapa cya kabiri cyashyizwe ahagaragara mu 1850, kandi nk'uko Isirayeli ya kera yarahiye ko izakomeza Amategeko, mu 1856 haje ikigeragezo cya nyuma, nk'uko cyashushanyijwe n'abatasi basuye Igihugu cy'Isezerano. Igitekerezo cya benshi cyagezweho mu myaka irindwi, uhereye mu 1856 ukageza mu 1863, cyari uko ubutayu bwa Lawodikiya ari ho bifuzaga gupfira.

Igihe cyo kuva mu 1844 kugeza mu 1863 kigereranywa n'igihe gitangirana n'umubatizo wo ku Nyanja Itukura, kikarangira n'undi mubatizo wo ku Ruzi rwa Yorodani, ahantu nyine Yesu yari kuzabera Kristo, ubwo nyuma yabatizwaga na Yohana. Umubatizo wo ku Nyanja Itukura wagaragazaga isezerano ry'umubano n'Abisirayeli ba kera. Uwo mubano watangiranye n'ishyingiranwa ryatangije icyarimwe inzira y'ibigeragezo icumi. Hanyuma bazanwa kuri Sinayi basezeranya gukomeza amategeko Ye, ariko ntibyakomeza, maze batsindwa n'ikigeragezo cya cumi kandi cya nyuma mu bugome bwa mbere bw'i Kadeshi. Nyuma y'iyi myaka mirongo ine, no mu bugome bwa kabiri kandi bukomeye kurushaho bw'i Kadeshi, binjiye mu Gihugu cy'Isezerano babatirizwa mu Ruzi rwa Yorodani.

Ibimenyetso byose by'ingenzi by'umubatizo bifatanye n'isezerano. Amateka ya omega na Kadeshi ya kabiri ahura n'amateka ya Kadeshi ya mbere ya alufa. Ubugome bwa Mose bwo muri omega bwari bukomeye cyane kurusha ubugome bw'ishyanga ryose mu bugome bwa alufa bw'i Kadeshi. Omega buri gihe iruta. Izo mpanduramatwara zombi hamwe zigereranya ubugome bw'abize n'abatize bo muri Yesaya banga kwinjira mu buruhukiro bw'ubutumwa bw'imvura y'itumba.

Umubatizo butatu (Inyanja Itukura, Uruzi rwa Yorodani na Uruzi rwa Yorodani), uwa mbere ni uwa Mose, uwa nyuma ni uwa Kristo; bityo Mose ni Alufa, Kristo na we ni Omega. Inyuguti iri hagati y'inyuguti ya mbere n'iya makumyabiri na kabiri zo mu nyuguti z'Igiheburayo, ari yo nyuguti ya cumi na gatatu, iyo ifatanyijwe kandi igakurikirana n'inyuguti ya mbere, maze iyo na yo ikifatanywa n'inyuguti ya nyuma, ari yo ya makumyabiri na kabiri, bikarema ijambo ry'Igiheburayo risobanura "ukuri." Umubatizo wo hagati wari uw'Uruzi rwa Yorodani na Kadeshi. Umubatizo wa mbere wabereye ku Nyanja Itukura, wakurikiwe n'umubatizo wabereye kuri Yorodani. Ariko umubatizo wa mbere wabereye kuri Yorodani wasubitswe imyaka mirongo ine kugeza ku gusubira kwa kabiri i Kadeshi no ku mubatizo nyir'izina wa Yorodani. Umubatizo wa gatatu, ushushanya igihe cyo kugendererwa kw'Abayuda, wari ugeze igihe Kristo yatangiraga umurimo We wo gukomeza isezerano mu gihe cy'icyumweru kimwe, mu isohozwa rya Daniyeli

9:27, kandi yari isaha y'urubanza kuri Isirayeli ya kera.

Umubatizo wa mbere ku Nyanja Itukura ni ubutumwa bw'umumarayika wa mbere, kandi gusurwa kwa Kadeshi incuro ebyiri kugereranya “ugukubitwa kabiri”, kuko uruzinduko rwa mbere i Kadeshi no ku Ruzi rwa Yorodani ari ho kugoma kw'abantu b'isezerano ry'Imana kugereranywa, naho kuri Kadeshi ya kabiri ni ho kugoma kw'ubuyobozi kugaragazwa. Kadeshi n'izo ngendo ebyiri bigereranya ugukubitwa kabiri k'ubutumwa bw'umumarayika wa kabiri, aho ibyiciro bibiri bigaragarizwa, kandi ibyo byiciro byombi bigahagararirwa n'abaturage kimwe n'ubuyobozi. Umubatizo wa Kristo ni ubutumwa bw'umumarayika wa gatatu, ubwo ingano n'urumamfu bitandukanijwe nk'uko Isirayeli ya kera yatandukanijwe n'umugeni wa Gikristo Kristo yarongoye mu isaha y'urubanza rwa Isirayeli ya kera.

Igihe cyo kuva mu 1844 kugeza mu 1863 ni Inyanja Itukura kugeza ku bugome bwa mbere bwabereye i Kadeshi. Umwaka wa 1844 ni ukwambuka Inyanja Itukura, 1846 ni manu, ikimenyetso cy'ikigeragezo cy'Isabato, icyo Abazungu batsinze mu 1846 igihe bashyingirwaga. Mu 1849 Uwitwaga yongeye kurambura ukuboko kwe ubwa kabiri kugira ngo ateranye ubwoko Bwe. Yari yarabuteranyije mu gihe cy'ubutumwa bw'umumarayika wa mbere, igihe iya mbere mu mbonerahamwe za Habakuki yageraga mu mateka, kandi imbonerahamwe ya kabiri yari yaragenewe uwo mugambi nyine.

Imbonerahamwe yo mu 1850 ya omega yagombaga gukoranya no kugerageza, kuko ari cyo imbonerahamwe yo mu 1843 ya alpha yakoze. Marayika wa mbere yari afite imbonerahamwe, kandi marayika wa gatatu na we yari afite imbonerahamwe, kuko uwa mbere ari we alpha kandi uwa gatatu akaba omega. “Imbonerahamwe ebyiri” ni ibimenyetso by'inzira bya marayika wa mbere n'uwa gatatu—si ibya marayika wa kabiri. Igihe cy'ubuhanuzi cy'izo “mbonerahamwe” gitangirana n'imbonerahamwe irimo ikosa, kigasozwa n'imbonerahamwe itarimo ikosa na rimwe. Amateka ari hagati y'izo mbonerahamwe zombi ni amateka ya marayika wa kabiri, aho imbonerahamwe yashyizwe ku ruhande kugeza mu 1850.

Nyuma y'uko umwaka wa 1843 urangiriye ku wa 19 Mata 1844, igishushanyo cya 1843 cyashyizwe ku ruhande kuko icyo gihe cyari cyarahanuye mu buryo butari bwo umwaka wa 1843. Kuva ku wa 19 Mata 1844 kugeza mu mwaka wa 1850 nta meza ya Habakuki yabayeho. Mu mateka y'umumarayika wa kabiri, nta gishushanyo cyabayeho kandi—Babuloni yaraguye. Alufa ni imeza, omega ni imeza, kandi hagati harimo kugwa kwa Babuloni; ikimenyetso cy'ubwigomeke gifitanye isano n'igihe hatariho imeza. Igihe cy'amateka y'ameza ya Habakuki gifite ikimenyetso kiranga ukuri.

Umwaka wa 1850 washushanyijwe na Sinayi no gutangwa kw'Amategeko. Icyo gikorwa cyibukwaga kuri Pentekote, igihe imigati ibiri y'ituro rizunguzwa yazamurwaga. Igikorwa cyo kuzamura iyo migati y'ituro rizunguzwa gishushanywa no gucapa no kumenyekanisha imbonerahamwe muri Gicurasi 1842, n'amateka yo mu 1849 igihe imbonerahamwe ya kabiri yategurwaga, no mu 1850 igihe yabonekaga. Icyo gihe gishushanywa mu murongo wa Kristo nk'iminsi mirongo itanu kuva ku izuka rye kugeza kuri Pentekote, igihe kigabanyijemo iminsi mirongo ine ikurikirwa n'icumi.

Mu 1849 Kristo yari yongeye kurambura ukuboko kwe ubwa kabiri, kandi mu 1850 icyapa cya kabiri cya Habakuki cyari kibonetse, maze igikorwa cyo kugeragezwa cyaganaga i Kadeshi kirakomeza. Mu 1856 ikigeragezo cya nyuma mu bigeragezo icumi bya Isirayeli ya kera cyarageze, ubwo umucyo mushya ku ihishurirwa ry'ubuhanuzi shingiro rya Miller watangazwaga mu kinyamakuru cy'uwo mutwe. Mu minsi ibihumbi bibiri na magana atanu na makumyabiri y'ubuhanuzi, uherye mu 1856 ukageza mu 1863, abatasi binjiye kureba icyo gihugu. Mu 1863 bahisemo umuyobozi mushya wo kubasubiza muri Egiputa.

Tuzakomeza ukuri kuri mu ngingo ikurikira.

“Mu iyerekwa nahawe i Bordoville, Vermont, ku wa 10 Ukuboza 1871, neretswe yuko umwanya umugabo wanjye yari arimo wabaye uw'ingorane nyinshi cyane. Yari aremerewe n'umutwari w'ubwitonzi n'umurimo. Bene se bo mu murimo wo kubwiriza ntibigeze bagira icyo mitwari yo kwikorera, kandi ntibashimye imirimo ye nk'uko byari bikwiriye. Uwo mwikomo uhoraho wari kuri we wamunanirije mu bwenge no mu mubiri. Neretswe yuko isano yari afitanye n'ubwoko bw'Imana yari imeze, mu buryo bumwe na bumwe, nk'iya Mose kuri Isirayeli. Hariho abitotombeye Mose igihe bari mu bihe bibi, kandi ni ko na we yagiye atotomberwa.” Testimonies, volume 3, 85.